

Postanowienie z dnia 4 listopada 2005 r.

III SW 169/05

W wyborach prezydenckich sporządza się spis wyborców w dwóch egzemplarzach (art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, jednolity tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544 ze zm.). Spis wyborców wykorzystany w pierwszym głosowaniu nie może być pobrany z depozytu i przekazany obwodowej komisji wyborczej w ponownym głosowaniu.

Przewodniczący SSN Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Maria Tyszel, Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 4 listopada 2005 r. na posiedzeniu niejawnym sprawy z protestu wyborczego Małgorzaty B., Barbary J., Hanny K., Joanna K., Agnieszki K., Witolda M., Marzeny M., Marka O., Kingi Ż.

p o s t a n o w i ł:

wydać opinię, że zarzuty protestu nie są zasadne.

U z a s a d n i e n i e

Wymienieni wyżej członkowie Obwodowej Komisji Wyborczej [...] dla Dzielnicy Praga-Południe w Warszawie wnieśli protest przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Wnoszący protest podnieśli, że Burmistrz Dzielnicy Praga Południe na II turę wyborów w dniu 23 października 2005 r. udostępnił im jedynie kopie spisów wyborców. Oryginał list wyborców używany w I turze wyborów prezydenckich w dniu 9 października 2005 r., zawierający podpisy wyborców głosujących, pozostał w dyspozycji Delegatury Biura Administracji i Spraw Obywatelskich Urzędu Dzielnicy Praga Południe. W toku głosowania w dniu 23 października 2005 r. zgłosiło się kilku wyborców, niegłosujących w I turze, którzy podnosili zastrzeżenia, że obwodowa komisja wyborcza posiada jedynie kopie spisów wyborców. Wyborcy zgłaszali wątpliwo-

ści, czy nie nastąpiło sfalszowanie ich podpisów na oryginale spisu wyborców. Wnoszący protest uważają, że obwodowa komisja wyborcza powinna w II turze wyborów dysponować oryginałem spisu wyborców, zawierającym podpisy wyborców.

Prokurator Generalny wniósł o wydanie opinii, że protest jest bezzasadny. Zarzuty przedstawione w proteście nie stanowią bowiem ustawowej przesłanki określonej w art. 72 ust. 1 ustawy z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (jednolity tekst: Dz.U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544 ze zm.). Zgodnie z art. 27 tej ustawy, spis wyborców sporządza się w urzędzie gminy, najpóźniej na 14 dni przed dniem wyborów w dwóch egzemplarzach. Jeden egzemplarz spisu przekazuje się w przeddzień głosowania przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej. Spis wyborców podlega aktualizacji do dnia przekazania komisji wyborczej w urzędzie gminy, a w dniu głosowania - w obwodowej komisji wyborczej (art. 29 i 39a ustawy w związku z § 9-13 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie spisu wyborców oraz wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. Nr 72, poz. 849 ze zm.). Określona w tych przepisach aktualizacja spisu wyborców polega na uzupełnieniu spisu wyborców oraz dokonaniu skreśleń, w sytuacjach i w sposób, w tych przepisach przewidziany. Zgodnie z art. 70 ust. 1a zdanie pierwsze ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, ponowne głosowanie przeprowadza się na podstawie tych samych spisów wyborców, podlegających aktualizacji. Zdaniem Prokuratora Generalnego, nie jest uprawniony wniosek, jakoby w dniu ponownego głosowania wolno było udostępnić obwodowej komisji wyborczej spisy wyborców z pierwszego głosowania. Przepisy art. 61-66 ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej nakazują spisy wyborców traktować jako dokumenty z przeprowadzonego głosowania (§ 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 października 2000 r. w sprawie sposobu przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. Nr 83, poz. 944 ze zm.), które wraz z drugimi egzemplarzami protokołów głosowania obwodowe komisje wyborcze przekazują wójtom (burmistrzom, prezydentom miast). Dokumenty te są udostępniane wyłącznie Sądowi Najwyższemu w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub Policji, prowadzących postępowania karne (§ 2 ust. 2 tego rozporządzenia).

Państwowa Komisja Wyborcza wyraziła opinię, że zarzut protestu naruszenia przepisów ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej jest nieuzasadniony. Zgodnie z art. 27 ust. 1 tej ustawy, spis wyborców sporządza się w 2 egzemplarzach, oddzielnie dla każdego obwodu głosowania, na podstawie stałego rejestru wyborców w gminie. Jeden egzemplarz spisu przekazuje się w przeddzień głosowania przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej. Ustawa nie rozróżnia pojęcia oryginału i kopii spisu wyborców, jak to określono w proteście. Zasady sporządzania i aktualizacji spisu wyborców określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie spisu wyborców oraz wydawania zaświadczeń o prawie do głosowania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Z przepisów § 4 ust. 1 oraz § 9-12 tego rozporządzenia wynika, iż aktualizacji podlegają oba egzemplarze spisu wyborców przed dniem pierwszego głosowania i na podstawie § 13 rozporządzenia, aktualizowane są oba egzemplarze spisu wyborców w okresie między dniem pierwszego głosowania a dniem ponownego głosowania. Wynika z tego, że oba egzemplarze spisu wyborców spełniają warunek, określony w art. 70 ust. 1a ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, a ponowne głosowanie przeprowadza się na podstawie tych samych spisów wyborców, podlegających aktualizacji. Biorąc to pod uwagę, Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie art. 10 ust. 3 ustawy, w piśmie z dnia 10 października 2005 r., skierowanym do przewodniczących okręgowych komisji wyborczych i obwodowych komisji wyborczych oraz do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, zaleciła, żeby dla przeprowadzenia ponownego głosowania w dniu 23 października 2005 r. w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, obwodowym komisjom wyborczym przekazać zaktualizowane egzemplarze spisu wyborców dotychczas przechowywane w urzędzie gminy i nieużywane w pierwszym głosowaniu. Rozwiązanie to miało na celu wykluczenie wątpliwości obwodowej komisji wyborczej, czy podpis wyborcy potwierdzający otrzymanie karty do głosowania dotyczy pierwszego głosowania, czy ponownego głosowania, jeżeli podpis nie został złożony wyraźnie w rubryce spisu na to przeznaczonej. Bezbłędne stwierdzenie według podpisów liczby wyborców, którym wydano karty do głosowania w ponownym głosowaniu jest niezbędne dla realizacji dyspozycji zawartej w art. 61 ust. 1 pkt 2 ustawy, dotyczącej ustalania wyników głosowania w obwodzie. Wydanie drugich egzemplarzy spisu wyborców pozwoliło też uniknąć konieczności wykreślenia ze spisu wyborców osób głosujących, dopisanych do spisu wyborców w pierwszym głosowaniu przez obwodową komisję wyborczą na

podstawie zaświadczeń o prawie do głosowania w dniu pierwszego głosowania, które w ponownym głosowaniu mogły wziąć udział tylko na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania w dniu ponownego głosowania otrzymanego wcześniej na podstawie art. 33 ust. 1 ustawy oraz obywateli polskich stale zamieszkałych za granicą dopisywanych do spisu wyborców każdorazowo w dniu głosowania na podstawie art. 39a pkt 3 ustawy. Niesłuszny jest także zarzut, że wyborcom w dniu głosowania nie udostępniano egzemplarza spisu wyborców użytego w pierwszym głosowaniu, gdyż ustawa takiej możliwości nie przewiduje. Na podstawie art. 37 ustawy, spis wyborców jest udostępniany do wglądu wyborcom w urzędzie gminy w okresie, o którym mowa w art. 27 ust. 2 ustawy, czyli od dnia sporządzenia spisu wyborców (najpóźniej na 14 dni przed dniem wyborów) do czasu jego przekazania w przeddzień głosowania przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej. Udostępnienie to ma na celu umożliwienie wyborcy wniesienia reklamacji na nieprawidłowości sporządzenia spisu, zgodnie z art. 38 ust. 1 ustawy.

Okręgowa Komisja Wyborcza [...] w Warszawie wyraziła pogląd, że protest jest nieuzasadniony.

Zgodnie z przepisami ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, spis wyborców sporządza się w urzędzie gminy jako zadanie zlecone gminie (art. 26 ust. 3). Spis wyborców sporządzany jest w 2 egzemplarzach, oddzielnie dla każdego obwodu głosowania, na podstawie stałego rejestru wyborców w gminie, prowadzonego na zasadach określonych w przepisach Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP. Spis sporządza się najpóźniej na 14 dni przed dniem wyborów. Jeden egzemplarz spisu przekazuje się w przeddzień głosowania przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej (art. 27 ust. 1 i 2). Spis wyborców sporządza urząd gminy (miasta) w dwóch egzemplarzach, z których jeden jest przekazywany w przeddzień głosowania przewodniczącemu obwodowej komisji wyborczej w celu przeprowadzenia głosowania w obwodzie. Komisja przed wydaniem wyborcy karty do głosowania ustala, czy wyborca jest uprawniony do głosowania w tym obwodzie poprzez sprawdzenie, czy jego nazwisko jest ujęte w spisie wyborców dla danego obwodu. Wyborca potwierdza przez złożenie podpisu w spisie fakt otrzymania karty do głosowania. Po zakończeniu głosowania obwodowa komisja wyborcza na podstawie spisu ustala liczbę osób uprawnionych do głosowania (umieszczonych w spisie w chwili zakończenia głosowania) oraz liczbę osób którym wydano karty do głosowania, czyli liczbę osób, które wzięły udział w wyborach. Dane te komisja obwodowa

wpisuje w odpowiednie rubryki protokołu głosowania. Po sporządzeniu protokołu przez komisję obwodową wszystkie dokumenty z wyborów, tj. karty do głosowania (wykorzystane i niewykorzystane), a także spis wyborców, są pakowane i przekazywane jako depozyt wójtowi, burmistrzowi (prezydentowi miasta). W uchwale Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 1 sierpnia 2005 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących zadań i trybu pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, zarządzonych na dzień 9 października w 2005 r. (M.P. Nr 46, poz. 635) w pkt 48 określono, iż w wypadku ponownego głosowania przekazany przez komisje spis wyborców podlega aktualizacji w urzędzie gminy. Dostęp do spisu ma wyłącznie organ sporządzający spis. Państwowa Komisja Wyborcza, pismem z dnia 10 października 2005 r., przekazała wyjaśnienia w sprawie przeprowadzenia w dniu 23 października 2005 r. ponownego głosowania w wyborach Prezydenta RP. W wyjaśnieniach tych wskazała, że zgodnie z art. 70 ust. 1a ustawy, ponowne głosowanie przeprowadza się na podstawie tych samych spisów sporządzonych dla przeprowadzenia pierwszego głosowania w dniu 9 października 2005 r. Aktualizację spisu wyborców dokonuje się na obu egzemplarzach spisu. W dalszej części wyjaśnień Państwowa Komisja Wyborcza wskazała, że dla przeprowadzenia ponownego głosowania obwodowym komisjom wyborczym należy wydać zaktualizowany egzemplarz spisu wyborców, do tychczas przechowywany w urzędzie gminy. Stwierdziła przy tym, że pozwoli to uniknąć wątpliwości obwodowej komisji wyborczej, czy podpis wyborcy potwierdzający otrzymanie karty do głosowania dotyczy pierwszego głosowania, czy ponownego głosowania, jeżeli podpis nie został złożony wyraźnie w rubryce spisu wyborców na to przeznaczonej. Zdaniem Okręgowej Komisji Wyborczej, przedstawione w proteście obawy i zastrzeżenia wyborców, "czy nie nastąpiło sfałszowanie ich podpisów na oryginale spisu wyborców" są niezrozumiałe, bowiem dostęp do tego egzemplarza spisu miała podczas głosowania w dniu 9 października 2005 r. tylko obwodowa komisja wyborcza, a po ustaleniu wyników głosowania w całym okręgu i sporządzeniu protokołu przez Okręgową Komisję Wyborczą, spis został przekazany do aktualizacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedstawione przez uczestników postępowania poglądy prawne wzajemnie się uzupełniają i zawierają szczegółową, pogłębioną analizę obowiązującego stanu

prawnego. Sąd Najwyższy w całości tę interpretację przepisów podziela. Najkrócej rzecz ujmując (w odniesieniu do przedstawionych w proteście wątpliwości), należy stwierdzić, że przepisy nie rozróżniają oryginałów i odpisów (kopii) spisów wyborców. W wyborach prezydenckich sporządzane są dwa spisy wyborców (art. 27 ust. 1 ustawy). Wybory mogą przebiegać w dwóch głosowaniach (turach), gdyż zgodnie z art. 8b ust. 1 ustawy, jeżeli w wyborach, o których mowa w art. 7 (w pierwszym głosowaniu), żaden z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej nie uzyska więcej niż połowy ważnie oddanych głosów, czternastego dnia po pierwszym głosowaniu przeprowadza się ponowne głosowanie. Drugie głosowanie jest kontynuacją wyborów prezydenckich, ale nie jest kontynuacją pierwszego głosowania. Pierwsze głosowanie kończy się ustaleniem jego wyników, co na poziomie obwodowych komisji wyborczych sprowadza się do niezwłocznego sporządzenia protokołu głosowania w 2 egzemplarzach (art. 63 ustawy). Obwodowe komisje wyborcze po wykonaniu swoich zadań przekazują posiadane dokumenty z wyborów (w tym spisy wyborców), jako depozyt, odpowiednio do miejsca działania, wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), konsulowi lub kapitanowi polskiego statku morskiego. Dokumenty te są udostępniane wyłącznie Sądowi Najwyższemu w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub Policji, prowadzących postępowanie karne (§ 2 powołanego wyżej rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 października 2000 r., wydane z upoważnienia art. 66b ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej). Wynika z tego jednoznacznie, że spisy wyborców wykorzystane w pierwszym głosowaniu nie mogły być pobrane z depozytu i przekazane obwodowym komisjom wyborczym w ponownym głosowaniu. Głosowanie to nie ma bowiem na celu sprawdzenia przez wyborców (komisje wyborcze) przebiegu pierwszego głosowania, zwłaszcza w zakresie, „czy nie nastąpiło sfalszowanie ich podpisów na oryginale spisu wyborców”.

Z tych względów na podstawie art. 75 ust. 1a ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej orzeczono jak w sentencji.

=====